

OMLADINA

Glasilo narodno-radikalnega dijaštva.

Izhaja enkrat na mesec ter stane za celo leto K 4—; za dijake K 2-40; posamezna številka 40 vin. — **Dopisi** naj se blagovole pošiljati uredništvu najkasneje do 20. vsakega meseca v Ljubljano na Strmo pot št. 4. — Le frankovana pisma se prejemajo. — **Upravništvo** je v tiskarni J. Blasnika naslednikov v Ljubljani, Breg št. 12.

Leto I.

Ljubljana, meseca maja 1904.

Štev. 2.

Vsebina: Uvodnik. — Iz poglavja o naši trgovski izobrazbi. — O duševnih potrebah slovenske mladine. — Razmere na ptujski gimnaziji. — Pismo o pismih. — Listek. — Prošnja upravištva.

Ljubljana, 1. velikega travna.

Naravnost neverjetno je, kako malo znan je po svetu slovenski narod. Kdor je kedaj prišel v tujino, čul je gotovo, kakšne čudovite nazore imajo tujci o njem. Nevednost pa lažnjiva tuja žurnalistika je tega kriva. Kje je naša zemlja, ali imamo sploh kakšno kulturo, ali se kje drugje kot v hribih govori slovenski, ali se sploh more varno bivati v naših krajih — v tem pogledu čuješ osobito pri Nemcih naravnost romantična domnevanja. Nekaj pa je, o čemer ve danes v Avstriji vsak, in naj je še tako malo poučen o slovenskih razmerah, — da bije ta mali narodič med sabo strašen boj, da se tam na veselje tujcev pojavlja vedno hujša razkosanost. Ta žalostna naša slava je za nas značilna. Saj imajo n. pr. Čehi več strank nego mi, a na zunaj so veliko bolj jednotni kot Slovenci, ki vlačijo svoje perilo med tujce in se pred njihovimi očmi pobijajo na najsmušnejše načine. Spominjam le na ono ponesrečeno državnozbornsko akcijo za slovensko uradovanje na Koroškem koncem lanskega leta, ko se gg. poslanci niso mogli zediniti, kdo bi bil prvi podpisan na predlogu!

Na eni strani nevarnost od zunaj, na drugi strani pa že skrajne eksaltacije v formah medslovenskega boja varujejo stalno aktualnost vprašanju o slovenski slogi. Vsak dan čujemo nove glasove o njem. Tu črnogledi pesimist, tam rožni optimist, tu zagovornik boja, tam mirovni idealist: vsa mnenja so tu. Le onih je malo, ki bi si upali trditi, da je sedanja faza strankarske gonje primerna za našo narodno obrambo. Vsi smo edini v tem, da tako vedno ne more iti dalje. Izhod se mora najti. Vsem mora biti jasno, da, če kedaj, treba sedaj koncentracije vseh slovenskih močij. Svetopolkova oporoča se citira in deklamuje. Spominja se na slavno fabulo Menenija Agripe, ki

jā stavkujočim udom človeškega telesa dokazal, da sami oslabé, če pustijo oslabiti želodec. Fabuli ni možno prigovarjati. A zgodovina nas uči pri njej še nekaj drugega: plebs se je sicer vrnila v Rim, a boj s privilegiranci je trajal z vso ljutostjo dalje, do sloge ni prišlo, kajti sloga, pod katere krinko bi se skrival specijelni interes kakega stanu ali stranke, je nemogoča.

V zgodovini zasledujemo neko zanimivo posebnost, da se v presledkih polasti najhujših sovražnikov sentimentalna potreba si složiti roke. Morda se to dogaja ravno pred najhujšim spopadom! Francoska revolucija, kjer so se skokoma vrstili dogodki, kaže primere takega idealnega sentimenta. Tudi ona je imela svoj spravni čas. Malo prej, predno se je sesedel v prah kraljevi prestol francoski, je imel škof Lamourette v legislativi tako lep govor o slogi in neslogi, da so poskočili s sedežev smrtni sovražniki, republikanci in podporniki Ljudevitovega trona, se objemali in poljubljali. Komaj je izšlo drugo solnce, bila je sloga prespana, začel se je še hujši boj. Pretekel je en mesec: francoski monarhizem je prejel svojo kazen. »Lamourettov poljub« pa je ostal svarilen vzgled, da se v trenutkih izrednega čuvstvovanja, naj so ga že zbudili vinski duhovi ali drugi budilci čutov, ne sklepa trajne sloge. Taka sloga je samoprevara.

Tudi v politični zgodovini slovenski in sicer najnovejšega časa nahajamo grob v Gospodu zaspale »sprave«. Leta 1898. se je v Ljubljani sklenila sprava med liberalno in klerikalno stranko. Bila je to ena najinteresantnejših epizod v našem boju, ki ni bila brez koristnih posledic, čeravno je bolehala v svojem bistvu. Sprava v principih ni možna. Kar smatramo koristnim za svoj narod, to bomo in moramo delati vedno, od tega nas ne sme spraviti noben kompromis. Kar sem včeraj slavil kot edino rešitev, tega danes ne morem opustiti. Samo v taktiki, v načinu, kako se realizuje cilj, ki je nasprotnikom skupen, je možen kompromis. Sloga z leta 1898 je bolehala na takih hibah. Liberalci so koncedirali »krščansko podlago«, nepregledno torišče za dlakocepne interprete, dalje so dovolili, da se snujejo Raiffeisenovke, kjer še ni denarnih zavodov. Klerikalci pa so izjavili, da ne bodo več snovali konsumnih društev, kot nameček so dali še podporo za gledišče in višjo dekliško šolo v Ljubljani. Vzamem iz tega ven samo konsumna društva. Klerikalna stranka jih je dotedaj snovala, kjer ji je kazalo, češ da so v gospodarskem razvoju utemeljena. Tu je le dvoje mogoče: ali jih smatra za gospodarsko potrebo za Slovence, torej koristne, ali ne. Če je odgovor pozitiven, potem je naravnost škodljivec, kdor si pusti vzeti sredstvo, ki ga smatra rešilnim, iz roke. Če pa je odgovor negativen, potem je škandal, da je stranka sploh do tedaj snovala konsumna društva. S tem, da je klerikalna stranka v kompromisu odstopila od samolastnega snovanja konsumnih društev, je ali priznala nezaupanje v svojo idejo ali pa priznala, da so ji konsumi le sredstva, da uniči trgovca, če je ta slučajno pristaš nasprotnikov. Ker se vkljub »spravi« nobena stranka ni mogla zatajiti, je »sprava iz leta 1898« že črez par mesecev brez občega presenečenja in žalosti zamrla.

En podučen primer ponesrečenih spravnih poskusov nam nudijo dogodki na Hrvatskem. Po sedemletni vojni, po tisoč in tisoč polemikah je prišlo do fuzije opozicijskih strank. Spoštovan rodoljub — ne navajamo tega, da bi smešili ali žalili dobromislečega moža — je klečal pred vodjo »čistih«, pred dr. Frankom, proseč ga, naj se tudi on pridruži fuziji. Dr. Frank se ni dal omehčati, sloga »pod moraš« ni mogoča. Malo pozneje se je Franku zazdelo, da bi ne bilo napačno igrati rešilnega angelja, hotel je vstopiti v opozicijo. Prav so imeli, da so ga odklonili. Pa tudi do tedaj vsaj na zunaj složna opozicija se ne more več držati. Ljudje čisto različnih nazorov in izobrazbe, jedni ljudje »stare«, drugi »mlade« šole, se niso mogli umevati. Danes se na Hrvatskem snujejo nove stranke. Mladi in stari, opremljeni s čisto različnim orožjem, ne morejo biti v isti luščini, saj stari — kar je čisto naravno — nočejo mnogo slišati od idej mladih, ti pa nočejo podedovati grehov starih.

In vendar, naj nam dajo navedeni primeri še tako malo upanja, je danes koncentracija močij Slovincem neobhodno potrebna. Mi smo odkriti zagovorniki sloge. Ne sodimo pa o njej utopistično in nočemo biti nobene »mirovne Berte«. Mi obsojamo strankarski boj na Slovenskem, a ne zato, ker sploh obstaja, ampak ker se za nobenega nasprotnika ne moremo navdušiti, in zaradi njegovih form, ki izključujejo sodelovanje v skupnih točkah in so take, da more iz njih tujec kovati kapital.

Poleg strankarskega boja je še dovolj prostora za slogo, kajti mnogo mnogo točk je, v katerih so vse slovenske stranke jedine. Tu treba le volje. Mi priporočamo slogo, pa brez spravnih pogajanj in mirovnihih paragrafov. Preglejmo programe: kjer je kaj skupnih točk, tam sedimo pošteno in brez obotavljanja k isti mizi! Več kot vsi pravni traktati bi pomenilo prakticiranje tega načela, te sloge. Rešitev je tako primitivna, tako matematična, da poreče kdo, da je ob sebi umljiva.

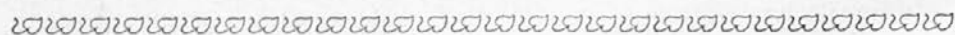
Danes se že da taka sloga v delu v pre mnogih slučajih uresničiti, vendar ji do popolnega vspaha manjkajo neki predpogoji. Če namreč sloga v delu pomeni skupno delo tam, kjer se krijejo programi, potem je nujna potreba, da imajo vse struje, ki se hočejo zložiti, jasne programe. V programih so izraženi nazori, ki jih ima struja o kakem vprašanju, in načela, po katerih hoče svoje cilje doseči. Najširši so programi političnih strank: o vsakem javnem vprašanju morajo imeti določen nazor; javnih vprašanj pa je vedno več, programi so obsežni in detajlirani. Gospod Gabršček je v »Soči« slikal kot nekako prednost goriške liberalne stranke, da ima edino protiklerikalizem na programu, in da imajo vsi protiklerikalni elementi v njej prostora. To pa se nam ne zdi prednost, ampak slabost stranke. To radi priznamo, da taka stranka včasih čisto koristno kritikuje in regulira delovanje nasprotnikovo. Kedar pa hoče sama kaj izvršiti, takrat se pokaže njena impotenca. Program stranke sicer gotovo zahteva vsestransko povzdigo naroda. A kako naj se to izvrši? Ladija še ni prišla iz pristanišča, že se mornarji med sabo razpraskajo, ker bi vsak rad dal ladiji smer po svojem prepričanju. Manjka jim vezi, ki bi moči ujednotila in kazala pot, manjka jasnega programa. Stranka brez programa je nonsens, stranka, ki ji je edina

vez boj proti drugi struji, mesto katere ne more postaviti drugega, kot pobožno željo n. pr. »povzdiga naroda«, je za vsako samostojno agiranje nesposobna. Imeti mora svoje bližnje, daljne in končne cilje, to je dober program. Bližnji cilji so najbolj praktični, v njih leži glavna moč stranke, v njih preminjevanju ali prenavljanju pa leže pogoji za nadaljni razvoj stranke. Ravno bližnji cilji so za vprašanje sloge prevažni. Prepričani smo, da bi se našlo v spopolnjenih programih vseh slovenskih strank od točk, ki obsegajo bližnje cilje — torej praktičen del programa — več kot dve tretjini do pičice enakih. Tu je brez paktov in kompromisov skupno delo možno. Treba torej le jasnih programov.

Eno za naše mizerno politično stanje značilno vprašanje so — osebe. Naravno, da čim manj so jasni programi, tem bolj se vidijo osebe, tem bolj je oseba in ime program. Ker nimamo jasnih ciljev in programov, zato ravno igrajo pri nas osebnosti toliko vlogo. Tudi za vprašanje o slogi je vprašanje oseb važno. Politično prononsirane osebe, ki so baje ovira slogi, so ali sovražene, odijozne, ali pa zaupanja nevredne, ker delajo na javnost utis, da nimajo čistih rok in ne mislijo tako, kot delajo. Čiščenje javnega življenja v tem smislu, da morajo linavci in goljufi ven, je eden predpogojev sloge. Značajni vodje so za složno akcijo glavni faktor. — Da bi pa zahtevali izločitev takozvanih odijoznih oseb, da bi dajali potuho osebnim mržnjam, to ne gre. Greh bi bil darovati moža, ki ima zmožnosti, grdim strastem.

Danes na Slovenskem ni jasnih programov. Programi naših strank so pomanjkljivi: stališče napram zadružništvu, napram agrarnemu, delavskemu vprašanju, komunalni programi, natančen kulturni program, narodna avtonomija, slovanstvo — povsod treba več luči! Stranke dostikrat ne vedo, kaj hočejo.

Kedar pa bo vsak izmed nas o svojih lastnih ciljeh na jasnem in nas bo napolnila volja skupnega dela za skupne cilje, torej sloge v delu, bodo stopile osebe v ozadje, takrat bo slovenski narod edin, če bi bil razkosan še v toliko strank. To imenujemo velikoslovenski duh, ki je sam zmožen, povzdigniti v nas ponižano samozavest, v tujcih pa naš ugled.

D. M.:

Iz poglavja o naši trgovski izobrazbi.

»Sloven'c! tvoja zemlja je zdrava; za pridne nje lega naj prava« poje Vodnik. In po pravici: saj sedimo Slovenci takorekoč na pragu jednega največjih trgovskih središč, kjer teče bogat vir blagostanja. Da tega blagostanja Slovenci nismo v toliki meri deležni, kakor bi bilo pričakovati od izredno ugodne pozicije, ki jo zavzemamo, temu ni krivo morebiti pomanjkanje trgovskega duha. Ravno narobe: Slovence je rojen trgovec. Narava sama, ki nam

je v mnogih delih naše domovine — spominjamo le na Kras — odrekla celo existenčni minimum, nas je kategorično silila, da smo se poprijeli trgovine. Seveda je bilo naše trgovanje silno primitivno. Barantač in kramar; tó je bil do zadnjega časa v pretežni večini naš trgovski tip. Vzrok temu — pomanjkanje trgovske izobrazbe.

Živimo v času svetovnega gospodarstva. Vsled kolosalnih tehničnih sredstev, s katerimi razpolaga moderni promet, se krčijo razdalje. Svet postaja manjši. Ekonomični pojavi na najoddaljenejših krajih zemlje odločilno vplivajo na naše gospodarsko življenje. Vse svetovno gospodarstvo je stopilo v ozko zvezo, v hudo medsebojno konkurenco. Ne zadostuje več, da je trgovec varčen, marljiv, da praktično pozna gospodarske odnošaje kraja, v katerem živi. Iz trgovca starih časov, ki je s sladkimi besedami mamicam hvalil svoje blago, razvil se je modern, ženijalen kalkulanti, ki natančno pozna vse funkcije gospodarskega organizma, ki računa z ekonomičnimi pojavi vsega svetovnega gospodarstva. Teoretična izobrazba je v moderni trgovini zadobila naravnost velikanski pomen. Eksistenca trgovskih učilišč je zanjo naravnost življensko vprašanje.

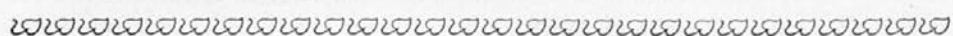
In mi Slovenci? Trgovska izobrazba je pri nas embrijonalna, in kako bi tudi ne bila. Dovoljujemo si luksuz boja med različnimi svetovnimi naziranjmi. Pri tem pa z ginljivim optimizmom niti ne opazimo, da nam je suknja raztrgana, da je skorja kruha, ki nam je odmerjena, pičla in neužitna. Zelo smo skromni. Smradljiva zadovoljnost — Cankar naj mi oprostí ta plagijat — nam je legla v ude. Duši nam podjetnost in izpija energijo. In če vendar kdo izmed nas ponižno pripomni, da je kruh, ki ga imajo naši sosedje obilnejši in slastnejši in da bi se morali pravzaprav v prvi vrsti zato brigati, da kaj enakega dosežemo, tedaj ga vsi v hipni solidarnosti z ogorčenjem karakteriziramo: Ti si gospodarski šovinist. Potem se pa neutrudno pričkamo nadalje za- in proti svobodnemu svetovnemu naziranju. Tako ni čuda, da smo v sredini Slovenije na trgovski šoli ljubljanskega gremija šele pred letom dosegli, da se par predmetov poučuje v slovenskem jeziku. Kake so razmere na gremijalnih šolah ostalih slovenskih pokrajin, si lahko predstavljamo; in vendar so gremijalne šole najnižja vrsta trgovskih šol! V teh težavnih razmerah, pri popolni apatiji širših slojev našega naroda je tem višje ceniti zasluge onih maloštevilnih rodoljubov, ki so se v globokem umevanju potreb, ki nam jih narekuje naša narodna eksistenca, z energijo potezali za ustanovitev slovenske trgovske akademije v Ljubljani. Načrti so sprejeti, gmotna podlaga osigurana, prvi korak k višji trgovski izobrazbi slovenskega naroda je storjen. Nikakor ne podcenjujemo važnosti slovenske trgovske akademije v Ljubljani ali brezprimerno važnejša bi bila za nas taka akademija v Trstu. — Z odkritim veseljem čujemo, da se vrše že predpriprave za oživotvorjenje tega prepotrebnege zavoda. Ne prikrivamo si silnih težav in zaprek, ki se stavijo temu podjetju nasproti. Želimo, le, da bi se onim izvrstnim možem, ki so dali inicijativo za to idejo, posrečilo jo tudi uresničiti. S tem si postavijo monumentum, aere perennius. —

Trdili smo, da je slovenska trgovska akademija v Trstu za nas brezprimerno večjega pomena kot ona v Ljubljani, in sicer iz sledečih vzrokov: Slovenska trgovska akademija v Trstu bo morala biti že sama na sebi izboren šolski zavod, ako bo hotela sploh z uspehom nastopati poleg drugih trgovskih učilišč, ki se že nahajajo v Trstu, doseglabo pa tudi boljše rezultate kot ljubljanska že iz tega vzroka, ker bodo njeni slušatelji v vednem živem kontaktu z velikanskim trgovskim prometom, ker bodo v sredini živahnega trgovskega življenja, kar je zanje v pedagoškem oziru naravnost neprecenljive vrednosti. Silne važnosti je ustanovitev slovenske trgovske akademije v Trstu tudi iz eminentno nacionalnih obzirov. Čas je že, da se definitivno otresemo sentimentalne iluzije, da bo Ljubljana vedno metropola slovenskega naroda. Kar se tiče duševne kulture, morebiti, kar se tiče materijelne, pa skoraj gotovo ne. Naše skromno mnenje je, da bo prihodnja metropola slovenskega naroda Trst, izvzemši seveda slučaj, da izgubimo vse pogoje za nadaljno existenco. Gola previdnost nam torej veleva, da točimo produktivno energijo našega naroda ondi, kjer je zmožna največje ekspanzivnosti. In ustanovitev slovenske trgovske akademije v Trstu se nam zdi odločilen korak na tej poti. Na ta način bo pa tudi izpolnjena široka vrzel v našem itak siromašnem kulturnem programu.

Trgovske akademije, kakor so projektirane v Ljubljani in v Trstu, imajo značaj srednjih šol. Srečnejši severni sosedje naše države so si že zdavnaj utemeljili celo vrsto trgovskih učnih zavodov, ki imajo značaj visokih šol. Med temi zavzemajo odlično mesto eksportne akademije. Tudi v Avstriji, ki po Napolenovem izreku zaostaja vedno za jedno leto, za jedno armado in za jedno idejo, se je slednjič vendar le dosegla ustanovitev eksportne akademije, ki je v zvezi z trgovskim muzejem. Eksportna akademija ima namen, vzgojiti dovolj strokovno izobraženih mož, ki bi delali v prid avstrijskemu trgovskemu izvozu v tujezemskih trgovskih središčih. V ta namen nudi svojim slušateljem splošno trgovsko izobrazbo v največjem obsegu in kolikor možno popolno. Za nas Slovence je eksportna akademija velikega pomena. Na naši zemlji leži Trst, najsevernejša luka morja, ki se od juga sem tu najgloblje zajeda v evropski kontinent, v bližini velikih centrov srednjeevropske industrije z njih velikansko produkcijo in brezštevilnimi konzumenti. Pred velikimi dogodki smo. Nove alpske železnice bodo ves promet bogatih sudetskih dežel, ki je dosedaj vsled pomanjkanja dobrih prometnih zvez z jugom šel črez severonemške luke, obrnile v Trst. Verjetno je tudi, da se južna Nemčija, vsaj njeno donavsko porečje, ki je dosedaj ležala v interesni sferi belgiških in nizozemskih luk, posluži nove ugodne železniške zveze in se s svojim prometom obrne v Trst. Vsled tega se bo trgovski promet v Trstu v neznanski meri povzdignil. Vstvarila se bo podlaga za stotine novih sijajnih existenc. Ko se nam odpira na našem ozemlju toliko novih existenc, je pač naša prva narodna naloga, da skrbimo, da nam jih tujci pred nosom ne zasedejo. Slovenskemu dijaštvu je bila dosedaj v pretežni večini cilj uradniška, k večjemu odvetniška ali zdravniška karijera. Naj bi

se v več meri obračalo k onim stanovom, ki so v resnici produktivni, in v katerih mu že naravna lega naše domovine obeta lepo bodočnost. Naj si skuša pridobiti kolikor mogoče obsežno tehnično, pred vsem pa komercialno izobrazbo. Slednjo mu nudi dunajska eksportna akademija. Dolžnost slovenskih javnih zastopov pa je, da slovenske dijake pri teh študijah tudi gmotno podpro.

Bogastvo bo šlo preko naših pokrajin. Od nas bo odvisno, ali bo služilo tujcem v popolno podjarmljenje našega naroda, ali pa bo služilo nam kot siguren temelj, na katerem bomo zidali veličastno stavbo naše gospodarske in politične osamosvoje.

Fran Podgornik.

O duševnih potrebah slovenske mladine.

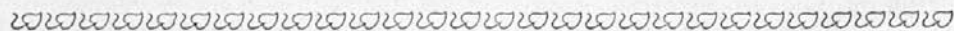
Na vašo željo, g. urednik, obečal sem, da tudi jaz podam včasih kak prispevek za novi list »Omladina«. Za začetek se mi pa zdi primerno izpregovoriti nekoliko o tem, kar odgovarja gorenjemu nadpisu.

Kar tu zabeležim, je vzeto vse iz lastnega življenja — od šolskih do sedanjih mojih let. V spominu mi je, da sem bil, nastopivši vseučilišče, napravil jedenkrat veliko napako, ko sem staremu šolniku, svojemu gimnazij-skemu učitelju zatrdil v pismu, da nekega, z gimnazije prinesenega prepričanja ne izpremenim v nadaljnjem življenju. Ker so nam kazali to in ono kot pozitivno utrjeno, neomahljivo, neoporečno, menil sem, da to ostane za vselej nepovršno. Na univerzi pa sem našel položenje, katero je vse drugače vplivalo na me; problem za problemom se je vsiljeval, jedro je izpodkopavalo drugo, a posledica je bila, da sem postal čim dalj, tem bolj notranje nemiren in približal sem se kraju, kjer pričanja skepticizem. Vendar pa je bila moja narava in je ostala taka tudi doslej, da sem puščal tiste stvari, tista vprašanja, katerim ni bilo še verjetne rešitve, rekel bi med nebom in zemljo in suspenso. Kolikor pa so se nerešeni problemi dostajali nazorov o življenju in svetu, so me stalno vznemirjali, in gledal sem, kako bi zasledil takih avtorjev, kateri bi predočevali kaj temeljitega, verjetnega in stalno dognanega. Ravno pri tem iskanju pa so se mi delale največe težave. Po knjigah iskati in vedno nahajati različna mnenja in celó nasprotna preverjenja o jednom in istem za razsvetljenje in praktično življenje prevažnem problemu, — to je hudó za mladega človeka, ki ne čuti v sebi še tolike sile, da bi si mogel v duševni stiski pomagati sam ter odločiti se za to ali ono trditev. In vendar je naposled potreba odločiti se na kako stran, ali pa ostaneš skeptik še nadalje.

Mnogo tovarišev pa sem videl, ki so bili gledé na naziranje o svetu in življenju popolnoma indiferentni, rekel bi, mrtvi; oni niso občutili ne

dvomov, ne potrebe, povspeti se dalje. Dovolj jim je bilo, da so se pripravljali za svoje znanje, za stroko, katero so si izbrali, da si zaslužijo vsakdanji suhi ali tolsti kruh. Take svoje vrste srečne ljudi sem potem opazoval v življenju, ako so se odločili za bolj obče in javno delovanje. Ravno pri takih, le strokovno naobraženih gospodih sem videl veliko duševno nedostatnost, neokretnost, omahljivost, dali so se sukati, kakor je odkod veter zapihal, ali pa so se pokazali prave svojeglavneže, kateri si, jednako preprostemu kmetu, ne dajo dopovedati tega, kar bi bilo za nje novo. Duševna gibčnost take vrste inteligenci nedostaja, ona se ne more sukati v spremenjenem položaju. Značaja se pri tej točki nič ne dotikam, ker mi je le do dokaza, da so dijaki, ki ne čutijo potrebe, svoje obzorje o svetu in življenju kar in kolikor možno razširiti, v poznejšem življenju nesposobni, prilagoditi se izpremenjenim potrebam in razmeram. Tudi za lastne življenjske potrebe niso trdni in se dajo majati kakor trsova šiba. Kdor se torej hoče duševno dobro oborožiti za svoje potrebe in interese kakoršnega si bodi javnega življenja, ta je dolžan že za akademiških let ogledati se v knjigi dosedaj razvite in kolikor toliko utrjene modrosti. Problemi filozofije niso igrača, katero bi bilo možno tudi brez škode opustiti, temveč so nad vse resna in tudi potrebna stvar. In tudi ko bi človek s proučevanjem in preišljevanjem teh problemov ne dosegel drugega, kakor gibčnost in živahnost duha, je že taka pridobitev za vse življenje nepreračunljive veljave. Jaz bi torej, oprt na skušnje drugih in svoje življenje slovenskemu dijaštvu najiskrenejše priporočal, da bi ne zanemarjala tistih velikih dobičkov, ki jej jih more dati resno proučevanje splošne filozofije. Tako priporočanje je pa v svoji občnosti laže, nego so nasveti, katere bi človek delil v konkretnosti. Filozofijo zastopajo namreč različni sistemi, boljši in slabši, koristni in škodljivi. Zato je največje važnosti, dobiti prijateljev, ki bi svetovali vsaj relativno dobre sisteme, in če takih prijateljev ni, je potreba ogledati si vsaj take zgodovine filozofije, ki se pripoznavajo kot kritične.

Toliko ob tej priliki o tej točki; jaz sem namenoma govoril iz svojega življenja, ker more potrebno pojasniti po krajši poti, nego dolga, abstraktno pisana razprava.

—k.

Razmere na ptujski gimnaziji.

(Dopis.)

Neka posebnost prve vrste je deželni gimnazij v Ptuj. Namenjen v prvi vrsti Ptuj in ptujski okolici, kjer imamo po zadnjem uradnem štetju 76.313 Slovencev in 5145 Nemcev, izkazuje zadnja leta gimnazijska statistika samo 23 Slovencev in poleg njih nad 100 Nemcev, medtem ko je še pred štirimi leti pretežna večina učencev pripadala slovenski narodnosti. Število učencev je po spopolnitvi zavoda v polni gimnazij numerično poskočilo, a

daleko ne tako, kakor se je pričakovalo in bi tudi pri normalnem razvoju moralo. Relativno je torej število nazadovalo. Pač si ptujska nemška klika prizadeva s vso silo kazati na veliko število učencev nemške narodnosti in uporablja poleg »Studentenheima« tudi razne druge sredstva v to svrhu. Že leta 1901 je določil ptujski občinski svet 100 K podpore gimnazijskim učencem s pristavkom, da se s tem zneskom smejo podpirati le učenci nemške narodnosti. Tudi mnogo privatnih hiš je odtegnilo prej običajne podpore slovenskim dijakom. To sramotno akcijo bi še parirali slovenski tukajšnji rodoljubi in požrtvovalno hranilno in posojilno društvo, a vladajo še večji, občutnejši nedostatki.

Pri otvoritvi »Studentenheima« in preselitvi gimnazije v druge prostore je govoril sedajni ravnatelj tako ošabno v nemškem duhu, da bi človek mislil, da ima pred seboj nemškonacionalnega agitatorja in ne ravnatelja gimnazije, katera ima služiti obema narodoma, ki ima od c. kr. vlade znatno podporo in ki se vzdržuje iz deželnih stroškov v korist in duševno povzdigo tukajšnjega prebivalstva. Imenovani gospod je imel predrznost natisniti v istoletnem gimnazijskem izvestju svoj precej ublaženi govor, ki je pa vendar dovolj jasno označil stališče tega moža v besedah, da je gimnazija »Tochteranstalt« Studentenheima. Tej izjavi je zvest in dosleden tudi v praksi. Slovenskim dijakom se pod kaznijo prepoveduje govoriti na hodnikih in v poslopju sploh v materinščini. Stiska se jih navadno ne samo prikrito in zavratno, ampak celó očito, da je dvojna mera jasna vsakomur. Sicer pa je dotični ravnatelj v privatnem govoru izjavil: »Zato se že skrbi, da čez 5 let ne bo Slovencev na zavodu.« Tudi ostali učiteljski zbor je »stramm deutsch« in profesor Reiz, (nekdaj Rejec) govori pri turnerjih najbolj plamteče govore proti Slovanom sploh in Slovencem posebej. Sploh vlada na celem zavodu sistematična gonja proti slovenskim dijakom, medtem ko poganja nemški duh najbujnejše cvetke v obliki robotosti nemških učencev napram slovenskim, v demonstrativni noši frankfurtarskih znakov, verižic in plavic v šoli in zunaj šole.

Celo insulti in napadi se dogode in končajo seveda s kaznijo slovenskih dijakov. Tako je postala ptujska gimnazija notorično gnjezdo nemško-narodnega duha, ki preveva v krasni harmoniji vse od ravnatelja do zadnjega prvošolca izvemši le onih 23 revežev in dveh učiteljskih moči. To je notoričen »refugium«, za ignorante itd. iz celega nemškega dela Avstrije, posebno pa Štajerske in Koroške. »Studentenheim« je matičnjak teh elementov pod vodstvom istega ravnatelja, ki vodi gimnazij. Ni torej čuda, da so začeli zapuščati domačini Slovenci ta zavod ter se obračajo v Maribor, Ljubljano in Novo mesto. Ne pričakujejo tudi tam posebnega negovanja, da: celo predbacivanja morajo često požirati radi tega svojega koraka, a najdejo vsaj objektivno ravnanje in pravico.

Novincem je vstop v ptujski gimnazij skoraj onemogočen radi jezikovnih težkoč. Pripravnice ali sličnega zavoda ni, in dosedanji običaj, sprejemati slovenske stroke v IV. ali V. razred deške nemške ljudske šole se je opustil od vsemodrih mestnih očetov, ker ni imel pričakovanega in zaželjenega

sadu: izneveriti dotičnike slovenski narodnosti. Povrh so sprevideli slovenski okoličani kljub vsej prirojenej konservativnosti, da njih otroci izhajajo na dvojezičnem mariborskem zavodu bolje ter dosežejo poleg lepših uspehov tudi višjo naobrazbo, in vsled tega pošiljajo raje tja svoje sinove: odtod rapidni naraščaj slovenskih dijakov v Mariboru. Zanimivo je tudi, da nima ptujski gimnazij poleg svoje slabe nemške vsaj majhne slovenske knjižnice, ki je vendar prvi pogoj uspešni jezikovni naobrazbi.

Podali smo v interesu dijaštva in interesovanih starišev v glavnih potezah sliko tukajšnjega zavoda, a morebiti še najdemo priliko objaviti nekatere posameznosti, ki bijejo v obraz vsakemu objektivnemu čutu in celi pedagogiki. Edino umestno: Proč iz Ptuja!

~~~~~

Sabatino Lopez:

Pismo o pismih.

Svoja pisma, milostna, sem prejel (— čudno, kaj ne, svoja lastna pisma prejel! —) in kot popolen kavalir Vam Vaših — ne vračam. Nikar ne mislite, da Vam hočem kazati svoj esprit. Nimam ga mnogo več; v moji posodici za špirit ga je komaj toliko, da bi mogel na njem segreti tiste škarjice — ali se še spominjate — one škarjice — s katerimi ste si vili kodre, kedar sem Vam s poljubi »zmešal glavico«. Glejte, s kako pijeteto gojim spomine. In ravno zato Vam Vaših pisem ne vrnem, če ravno ste mi moje vrnili, ne da bi Vas bil prosil.

Mešetarenje mi ni nikdar ugajalo. Odbijalo me je že tedaj, ko sem še hodil v šolo in nosil hlačice do kolen. Dejali smo: jaz ti dam pero, ti mi daš jabolko, ali pa: jaz ti dam oranžo, ti pa mi daš špansko znamko. Ta kupčija se mi ni zdela nikdar poštena, šolarčka sta se vsaj vedno tako delala, kot da sta oba bogve kako izborno špekulirala in drug drugega opeharila. Razun tega pa tudi vem: zločin bi bil, če bi mislil le en hip, da so moja pisma toliko vredna kot Vaša, naravnost grozodejstvo pa, če bi menil, da poravnam svoj dolg, če Vam jih vrnem. Rajše ostanem dolžnik, priznam in nosim svoj dolg. Ali zahtevate dolžno pismo? Saj lahko napišem: »Podpisanec potrjuje s tem itd. itd.«

Poleg tega smo takrat v šoli mešetarili za stvari, ki so imele vsaj neko vrednost: jabolko smo zamenjali za oranžo, za oranžo, ne pa za njene lupine. Če bi danes zamenjala svoja pisma, bi to ne pomenilo nič več, kakor zamenjavati lupine. Sok, oni fini, opojni sok, kako naju je nekaj poživiljal, — sedaj je ves iztisnjen. Danes so moja in Vaša pisma nevarna kot stare puške: če jih poskušamo, kako lahko si ž njimi opalimo obraz in lase. Svojih pisem se ne bojim — saj jih je tako malo. Bojim se za Vaša: tako značilna so za Vas, kakor šlem Minervin za grške kipe. Svojo Ateno sem Vas nazivljal, če tudi niste »glavkopis«.

Kaj pa hočete s pismi? Ali bi jih radi še enkrat čitali? Kedar hočete, Vam pošljem izvleček najvažnejših mest. Če želite še več, izrazite samo željo in prepisem jih Vam — v dolgih zimskih večerih. Prosinec se bliža, večeri postajajo tako dolgi, kako prijetno mi bo, preživeti jih v spominu na Vas.

Če mi pišete n. pr. »Želim pismo, ki se začinja: danes sem šele uvidela, da si Ti edina ljubav mojega življenja«, kar najlepše ga Vam prepisem; v šoli sem imel v lepopisju odlično. Treba bi Vam bilo le vprašati: »Kakšen pridevek sem bila že našla za Vas? ne bi se rada ponavljala pri onem drugem«, in takoj Vam odgovorim: Tu imate, milostna, tisti pridevek in prepisem Vam celi odstavek, v katerem je upleten oni pridevek. Sicer pa ne vem, kaj Vam brani, da ne bi za onega rabili istih pridevkov, saj si vendar pustite poljubljati roke tako, kakor nekdaj, še vedno nosite isti neglizže iz roza-svile, ki ste ga nosili takrat, ko sva se midva ljubila, in tudi ono presneto zlato iglo, ki me je zbodla v nos in Vam izvabila toli prisrčen smeh.

Ko ste me prosili za svoja pisma in mi moja vrnili, ravnali ste kakor velevlasti, ko pokličejo nazaj poslanika. A velevlasti ne pozovejo poslanika, če se le tešneje zavežejo s kako drugo državo. Ko se je Francija zvezala z Rusijo, vendar ni zato pozvala nazaj svojega poslanika v Rimu ali Berolinu. Če bi ga pozvala, bi bila to sovražnost, ki je pa gotovo nima v mislih niti Francija zoper Nemčijo, niti Vi zoper mene. Zavezali ste se z Rusijo, dobro, sedaj je stvar Nemčije, ali hoče še dalje ostati z Vami v prijaznih razmerah. In Nemčija sem v tem slučaju jaz, to je vendar jasno.

Dasi ste tako taktni in duhoviti, toda, ne zamerite, zagrešili ste veliko diplomatsko napako. Morda pa hočete povedati, da imam orožje v roki, ki Vam je nevarno, in da bi lahko Vaša pisma proti Vam izrabljal? Orožje? — Bodisi! Toda vendar s smodnikom nabasano? Celo soseščino bi privabil pok in potem? Vse bi se na glas smejalo, seveda na moj račun. Vaša pisma bi postala orožje in sicer lovsko, za velik lov na divjačino, ki ste ji Vi stavili roge.

Jaz naj bi izrabljal Vaša pisma proti Vam!? Ne, to podtikanje ni tako, da bi me žalilo, ne pade mi v glavo igrati užaljenega viteza zaradi ene same hipoteze. Vprašaja pa nisem pristavil niti iz nevolje niti iz ironije. Če bi moral, kakor dramatik pri igrah pristaviti razlago ali navodilo, kako naj igralec to mesto igra, pridodal bi to razlago: se zasmaja, v oklepajih seveda, tako-le: (se zasmaja). Toda računajmo z vsemi možnostmi. Mogel bi izročiti pisma ali Vašemu soprogu, ali pa svojemu nasledniku! Da bi jih množici izročil, tega nikdar! Kaj pa briga visoko gospodo in častiti publikum moje razmerje do Vas?

Kar se pa tiče Vašega moža, je možno dvoje: ali ve nekaj, ali pa ne ve nič. Recimo, da ve. Tem bolj ga bo veselilo, da je odložil vodstvo ali vsaj našel tovariša, s katerim more deliti breme, Vaše nezvestobe, in da more celo večji del bremena odložiti na moja ramena. In dober tovariš bi bil jaz — bolj prizadet kot on. Kajti čeravno v paragrafi, ki se čitajo pri poroki, ni zapisano, da se mora soproga varati, pa je vendar tako molče

priznано, da se ga lahko vara. A ljubimca varati! — Druga možnost! Vzemimo, Vaš mož ne ve ničesar, zdaj se začuti užaljenega, divja in zahteva od mene zadoščenja. Ali on mene dobro posablja ali pa jaz njega. Jako ljubeznjivo, Vašega moža spraviti pod sabljo.

Utegnilo bi se zgoditi, da pokažem pisma svojemu nasledniku. Kaj bi mi to koristilo? Njemu je ali dozdej čisto neznanо, da sem bil njegov prednik, — potem zanj ne eksistujem; ali pa mu je kaj znano, pa si morda misli, da sem jaz dal slovo, ne pa da ste bili Vi, ki ste me odslovili. Zdej naj pa letim k njemu in mu sporočim: Ne, jaz nisem preklical svoje kandidature, ampak odbor volilcev me ni hotel več imeti v zbornici. To bi bila blamaža zame, zanj pa reklama brez vsakih stroškov. Kdo pa bo tako naiven? Ali ste že kedaj doživeli, da je Mellin — oni, ki prodaja hrano za otroke — priporočal Boonekampa, ali pa, da je Nestlé — tisti z otroško moko — trobil po vsem svetu slavo odola?

Kaj? Njemu da bi pokazal pisma in mu s tem olajšal pot? Njemu naj bi zaklical: pazi, le počasi, pa varno naprej! da se mu gotovo ne izpodtakne? Ne, tega ne storim. Naj le stopa v temi, naj se zadeva ob kamenje, naj si sam dela pot. Če bi mu jo jaz pripravil, bi bila seveda zložna. Kdo ve, morda si pa kje zvine nogo, morda se zboji zagate, kjer je le ovinek, morda niti tako daleč ne pride, kot se je meni posrečilo. Če moj kolega o ničemer ne ve, morem jaz le pridobiti.

Ne milostiva, Vaša pisma obdržim, pa samo za to, ker me to zabava.

Občudujete sicer lahko, kako izvrstni so dokazi v mojem razmotrivanju — kdo pa more biti bolj prepričevalen in logičen, kot sem danes jaz! — mogli bi sicer, pravim, občudovati, kako izbornо dokazujem v svojem razmotrivanju, pa vendar bi mi ugovarjali, da ne ravnam kot gentleman, če Vam pisem ne vrnem. Nato bi Vam odgovoril: Narobe svet mora biti to, kjer smete Vi, visokočastita dama, samo zato, ker ste pač dama, mene žaliti v moji ljubezni in samoljubju, kjer me smete odpraviti, kakor odložite staro obleko, ki ni več v modi, in jo podarite sobarici, — Vi se mi smete usesati v kri kakor strup in v mojem mesu žgati vedno globlje kakor rana, jaz pa naj to kot mož, samo zato, ker sem mož, molče prenašam, niti tega bi si ne smel zagotoviti, da bi si kedar se me polasti hrepenenje, mogel še enkrat prečitati, kar ste mi nekđaj blagovolili pisati. Čuden svet to, kjer je dolžan vsak mož biti plemenit, a nobena žena plemenita!

Obrazložil sem Vam svoje stališče. Če si še želite svojih pisem, mi kar sporočite in vrnem Vam jih: Kaj mi bodo?

~~~~~

Listek.

K vseučiliščnemu vprašanju. Na dunajskem Francovem ringu se dvigata ponosni palači, pravi kras avstrijske prestolice. Namenjeni sta vsem narodom avstrijskim: v mislih imamo parlament in univerzo. A kakor jabelko, ki je

na zunaj blesteče, na znotraj pa gnjilo, tako tudi ta dva arhitektonska umotvora pač vzbujata občudovanje vsled svoje zunanosti, na znotraj pa bolehata in gnijeta. Obadva trpita na jedni in isti bolezni: nesposobnost nemškega »furor«-ja polnih sedanjih voditeljev. Slovani smo prisiljeni vanje zahajati, v njih pa nas hoče na vsak način zdržati Nemeč pod svojim žeslom. Parlament in univerza sta reprezentanta centralizma pod nemško zastavo. Z nemškim centralizmom se bojujejo naši zastopniki v poslanski zbornici, ž njim se bore tudi slovanski akademiki v dunajski avli.

Mej tem ko imajo drugod centralisti kot ščit črno-rumene barve v ospredju, ima c. kr. dunajska univerza pogum, da prizna svoje odločno nemško stališče. Ona hoče biti obenem največja avstrijska univerza, ki zase zahteva in tudi vsprejema najvišje dotacije, in obenem tudi največja nemška univerza, ki goji nemške šege in običaje. Kje pa so potemtakem prostori na c. kr. avstrijskih univerzah za avstrijske Slovane? Mar sta že avstrijanstvo in nemški nacijonalizem identična? Ali sploh še živimo v onem zemljepisnem pojmu, ki se mu pravi »kraljevine in dežele zastopane v državnem zboru?« Akademični senat je 20. aprila 1904 proklamiral — prvič, odkar obstoja univerza, brez ovinkov! — dunajsko univerzo za nemško posest. Sedaj pa imamo mi tem večjo dolžnost in tem večjo pravico zahtevati zase kulturno avtonomijo, zahtevati univerzo v Ljubljani!

Majeve slavnost. Danes slavi zavedno delavstvo vseh narodov svoj praznik. Proslava 1. maja je demonstracija za staro delavsko zahtevo — za osemurni delavnik. Skrajšanje delavskega časa je za telesno zdravje in za duševni razvoj delavca potrebno. Mednarodni delavski kongres v Parizu l. 1889 je sklenil, da naj se 1. maja 1890 v vseh deželah zahteva od javnih oblastij, da uvedejo osemurni normalni delavski čas. P. va leta je bila manifestacija zvezana s krvolitjem in stankami, zadnji čas se vrši mirno. Dostojanstveno opominja četrti dan posedujoče na svojo upravičeno zahtevo.

Hrvatska napredna omladina počela je 17. travnja izdavat i svoje glasilo pod naslovom »Pokret«. Došavši iz Praga, gdje su izdavali »Hrvatsko misao«, »Novo doba« i »Čas«, u Zagreb, nisu se naprednjaci organizovali kao posebna stranka, već su se priključili hrvatski stranci prava, koje je glasilo »Obzor«. U njoj su našli dosta polja za svoj rad, a ujedno su već po drugi put pobijedili na Zagrebačkoj univerzi prigodom izbora za »Hrvatsko potporno društvo«. Time, što sada izdavaju svoje novine, ne istupaju iz hrvatske stranke prava, već ostaju kao jedna skupina u njoj. To i naglašuju u uvodnom članku. Ujedno označuju svoje stanovište prema klerikalizmu, izjavljujući, da smatraju vjerske istine pitanjem svakoga pojedinca i protestujući protiv miješanja vjere i politike. Dr. F. Potočnjak piše o zadnjim nemirima u Zagrebu osugujući ih kao ostatak zloglasne Khuenovštine. Članak o S. Radiću i seljačkoj stranci, koju on osniva, kao da pokazuje, da će se Radić odcijepiti od ostalih drugova. O tome je još teško što kazati, kao što uopće o sadanjem političkom stanju u Hrvatskoj. I »Pokret« drži za svoju zadaću, da pomogne bistenju ovoga kaosa, no hoće li mu to biti u granicama hrvatske stranke prava moguće, to je drugo pitanje.

Moramo još da spomenemo članak »Iz Slovenije« (dopis iz Ljubljane), gdje se simpatično spominje pokret u slovenskom djačtvu i »Omladina« kao znak emancipacije od dosadašnjih političnih stranaka. »Pokret« izlazi u Zagrebu svaku nedjelju. *l.*

Literature narodnega knjižničarstva Slovenci še nimamo. Na Nemškem je ista zelo malenkostna in še-le v začetku razvoja. Splošno so nemške knjige te vrste pisane manj praktično. Iz nobene si ne moremo ustvariti popolne slike o narodni knjižnicah. Če se predela vsaj nekaj knjig in morda še ogleda kako vzgledno narodno knjižnico, se pride lahko do jasnega. Najbolj popolna je dr. Ernst Schultze-jeva: *Freie öffentliche Bibliotheken*. Stettin. 1900. Knjiga je pač draga. Stane nekaj čez 6 K. Potrebo občinskih knjižnic utemeljuje najboljša Aschrott-ova: *Volksbibliothek und Volksesehalle eine kommunale Veranstaltung*. Berlin. 1896. Precej dobrega zna se dobi v Apel-ovi: *Verbreitung guten Lesestoffs*. Berlin. 1896. Cena 2 K 52 v. Ena najboljših knjig je dr. Reyer-jeva: *Entwicklung und Organisation der Volksbibliotheken*. Leipzig. 1893. Bogata je statistike, a vsled tega razumljiva le bolj onim, ki so si o bistvu narodnih knjižnic že na jasnem. Tudi obdelava edino-le velikomestno narodno knjižničarstvo. Omenjamo za danes še brošurico Tews-ovo: *Wie gründet und leitet man ländliche Volksbibliotheken?* Berlin. 1903. Cena 30 v. Ta je v primeri z drugimi knjigami jako bogata vsebine in ravno za naše razmere precej primerna. Zelo umestno bi bilo, da si te knjige omisli ferial. akad. društvo »Prosveta«. Nabavijo pa naj si jih tudi vsaj vse učiteljske knjižnice. *Rb.*

Dunajski akademiki imajo ugodno priliko posečati dunajsko centralno ljudsko knjižnico, ki šteje okoli 40.000 zvezkov najmodernejših knjig. Nastanjena je v I. okraju Rothenturmerstrasse št. 19. Odprta je ob delavnikih od 9.—1. ure zjutraj in od 3.—8. ure popoldne. Od 1. rožnika do 31. velikega srpana jo zapirajo že ob 7. uri zvečer. Pristojbina je mesečno za leposlovje 1 K, za znanstvene knjige 50 vin., poleg tega še za vsako knjigo po 2 vin. Vse podrobnosti so razvidne iz knjižniškega reda. Vodnik (Musterkatalog) je za vsakega potreben: za znanstvena dela stane 80 vin.

Akademično ferijalno društvo Adrija v Gorici je imelo 9. t. m. svoj 3. izredni občni zbor. Udeležba od strani članov je bila povoljna, želeli bi bilo le, da bi pokazala tudi goriška inteligenca nekoliko več zanimanja za dijaške težnje. Razpravljalo se je najprej o ljudski knjižnici, ki se ustanovi v Gorici, ako merodajni faktorji s pasivno ali morda tudi z aktivno resistenco ne zaprečijo njene ustanovitve. Ovir je mnogo: predvsem indolenca občinstva, pomanjkanje socijalnega čuta in mišljenja, osebna nasprotstva naših rodoljubov, itd. — Govorilo se je tudi o potrebi, da si nabavi »Adrija« za sedaj vsaj eno potovalno knjižnico. Ventiralo se je vprašanje, ali bi se dala urediti v Gorici nekaka pisarna za brezplačne pravne svete kakor tudi vprašanje, kako naj bi se pričela akcija proti nepotrebnim nemškimi napisom na Goriškem. Sklenilo se je, uvesti narodni kolek na korist »Šolskemu domu« v Gorici, sklenilo se je tudi, nadaljevati prihodnje počitnice

s shodi in predavanji. Govorilo in sklepalo se je, kakor je videti, mnogo, zdaj čakamo dejanj. Stavljene naloge niso tako težke, da bi jih samozavestno goriško dijaštvo ne moglo izvršiti. Goričan.

Slovensko ženstvo. Lahko bi rekli, da se označuje našo javnost po strankarski podivjanosti, v ostalem pa po neodločnosti, zaspanosti in mlačnosti. Te razmere nas morajo navdati s pesimizmom. Le tu pa tam najdemo sledove novega življenja. Kar se našega ženstva tiče, tudi najhujšemu črnogledežu ni mogoče, da bi prezrl mnogotere vesele pojave, in da ne bi priznal, da se v njem obrača na bolje, da napreduje. Danes najdemo slovensko ženstvo bolj in bolj socialno-narodno delavno.

Ne glede na to, da so delale slovenske žene narodu čast že kot umetnice in pisateljice, nam je za dokaz omeniti le lepe početke ženskega sokolstva, delo žen v ruskih kružkih, v družbi sv. Cirila in Metoda, ki bi brez njihovega sodelovanja težko izhajala, in v premnogih drugih društvih.

Priznanja tudi ni mogoče odrekati njihovi ljubljanski organizaciji: »Slovensko žensko društvo v Ljubljani«. Razmeroma je v kratki dobi svojega obstanka dovolj izvršilo. Priredilo je umetniško razstavo ženskih ročnih del, ono je edino društvo, ki je tudi letos aranžiralo lepo število ljudskih predavanj; osnovalo je knjižnico, ki je v Ljubljani edina vsaj deloma ljudska; prireja tečaje za knjigovodstvo in gospodinjstvo. Pozabiti tudi ni veselic, ki jih je društvo priredilo v narodne namene. K temu pa pride še mnogo tihega dela!

Naše ženstvo je v kratkem času razmeroma dovolj napredovalo, to tem bolj, ker je bilo vzgojevano vedno v duhu, čegar namen je bil ubijati v glavo nemščino kot edino zveličavni jezik in vcepljati v srca nadutost, da smatra nemško govoreče bitje za nekaj višjega, in da visoko dvigne nosk napram vsakomur, ki družabno stoji slučajno malo nižje. Vzlic gori naštetim veselim znakom je ob sebi umljivo, da najdeš v ženstvu še dovolj slabega. Res je, da se še danes iz ženskih ust čuje premnogokrat, posebno v Ljubljani nemška govornica ali pa mešanica iz več jezikov. Res je, da se naše gospodinje premalo zavedajo gesla: Svoji k svojim! Res je tudi, da so ponekod ravno ženske, ki ostrijo družabna, stanovska nasprotja. To je deloma posledica slabe vzgoje ali pa malomarnosti nekaterih posameznih. Ker pa taki pojavi spravljajo vse ženstvo ob dobro ime, bi bila v lastnem interesu naloga ostalih, da energično potlačijo vsak pojav nemškutarije in stanovske nadutosti. Za danes konstatujemo le še dejstvo, da se slovensko žensko šolstvo ni razvijalo sorazmerno z ženstvom samim: Z malimi izjemami morajo pohajati slovenska dekleta šole, ki ne morejo drugače kot slabo vplivati. Drugič kaj več o njih. a.

Poljudno-znanstvena predavanja se tudi pri nas bolj in bolj udomačujejo. Seveda je tudi to še vseskozi ledina, ki bi jo radi spremenili v bujne livade. Dozdaj so še vsi predavatelji več ali manj želi pohvalo. Ker smo torej nastanek poljudnih predavanj srečno preživeli, moramo sedaj, zapričeto delo urediti in sistematično nadaljevati. S tem, kar je za danes še čisto zadovoljivo, v bodoče ne smemo biti več zadovoljni. Ne smemo

reči: »Že to je bolje kot nič!« Občutno vrzel v gibanju za ljudsko izobrazbo bo imela izpolniti snujoča se akademija v Ljubljani, ki se bo pečala z organizovanjem poljudnega dela. Vsak dobromisleč in razumen Slovenec bi jo moral v tem delu po svojih močeh podpreti.

Dijak in politika. Ko smo v programu našega lista naznanili, da se bomo bavili tudi s politiko in da hočemo navajati in animirati dijaštvo, da se temeljito peča s politiko in znanostmi, ki so ž njo v zvezi, smo začuli stereotipno očitiranje: »mari se učite za svoje skušnje, to pa pustite starim gospodom.« Sicer je res, da ta dobrohotni nauk čuješ navadno iz ust onega, čegar politika ni prav zadovoljna s teboj, a vendar se na ugovor oziram. Doprskati svoje študije o pravem času, je prva naloga dijaka, — to je tudi naše prepričanje, a pečanje s politiko tega prav nič ne ovira, ampak celo pospešuje. Vsak slovenski dijak, ki se resno, ne le pri pivu, bavi z javnimi vprašanji, spozna, da more svojemu narodu najbolj koristiti, če pride kar možno brž s spričevali v svet. Želja po dejanskem sodelovanju mu je impuls, da prej dovrši študije. Vsak postane toli praktičen, da uvidi, kaj provzroča brezdelnost. In čas? Kdor le malo pozna dijaško življenje, ve, da ga je dovolj in da ga ni možno lepše naložiti, kot s pripravljanjem za ono dobo, od katere nas loči le še par let. Res je, da ne bomo vsi profesionalni politiki, a k splošni omiki spada, da imamo utemeljeno prepričanje o javnih vprašanjih, da si moremo ustvariti svetoven nazor, s katerega jih bomo presojali. Zato pa upamo, da se število onih, ki se bavijo rebus političis, bolj in bolj pomnoži.

Srbska omladina. Novo, živahno gibanje gre skozi vrsto srbske omladine. Začela je izdajati dva lista »Slovenski Jug« v Belemgradu in »Omladinski Glasnik« na Dunaju. Vodilno je geslo: »Balkan Balkanu«. Dijaštvo se budi iz mrtvila in se počenja resno pečati z javnimi vprašanji in se temeljito izobražati. V malem srpanu tega leta se bo vršil v Belemgradu kongres vse jugoslovanske omladine, ki naj pospeši in pomnoži njihovo zajednico. Več o gibanju srbskih tovarišev drugič!

~~~~~

Prošnja upravnistva!

Prvo številko „Omladine“ smo razposlali s prošnjo, da naj nas slov. rodoljubkinje in rodoljubi podpro s tem, da se na list naroče; če bi se pa ne naročili, naj nam prihranijo nepotrebne izdatke in vrnejo prvo številko. Danes pošiljamo list razun gg. naročnikom, tudi še vsem onim, ki prve številke do sedaj še niso vrnili. Kdor se ne misli naročiti, naj blagovoli obe številki vrniti ali pa poslati naročnino. Vendar pa se obračamo še enkrat na rodoljubne Slovence z vljudno prošnjo, naj nas podpro z naročbo in izkažejo s tem svojo naklonjenost narodno-radikalnemu dijaštvu.